

Observatoriul este de două ori în săptămână, miercuri și sâmbătă.

Prețurile

pentru Sibiu pe 1 anu întregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusa la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a în lăintrulu monarchiei pe 1 anu întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In străinatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci; — numeri singlaratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Orice inserate, se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la adou'a si a trei'a câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu. Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adresate de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriulu in Sibiu.

Nr. 49.

Sibiu, 17/29 Iuniu 1878.

Anulu I.

Cestiunea Transilvaniei la Congresulu europénu.

(Fine.)

Industria nostra transilvana si preste totu austriaca nu numai că nu e in stare se tiena concurentia cu industria celorualte staturi, dara ne scotu din piatile romanesci chiaru compatriotii nostrii sasi si austriaci emigrati acolo din cauzele pe care nu e locu a le numerá aci. Asia de es. in capital'a Bucuresti, unde inainte cu 30 de ani abea era o mica colonia de 500 suflete luterani si calvini, astadi chiaru dupa aratarea parochiloru respectivi numerulu luteraniloru (sasi ardeleni si pucini prussiani) ajunge la 4000: patru mii de suflete; era alu calviniloru (toti magiari) preste 2000 suflete. Numerulu catholiciloru de diverse nationalitati (germani, francesi, italieni, magiari) e celu pucinu indoitu; era numerulu romaniloru ardeleni, chiaru si multi banatieni si ungureni, trecuti si asiedati in Romani'a este celu mai pucinu impatratu. Partea cea mai mare din emigranti renuntiandu la protectiunea austro-unguresca, ceru indigenatulu romanescu. Ni s'au produsu destule facturi originali din tieri straine, din care se pote convinge oricene, ca multime de articlii de manufacturi ardelenesci suntu cu 10 pana la 30% mai scumpe de catu se cumpara acele din susu numitele tieri. „Kelet“ ne vorbi de es. si despre sticlari'a (glajari'a) unui comite din secuime. Se merge la Bucuresti ca se vedea cu ochii sei, ca sticlari'a de Belgiu este celu pucinu cu 20% mai eftina. Ne mai spune ca fabricele de spiritu dela noi facu treba mare in Romani'a. Au facutu in anulu espiratu, pote mai facu si astadi pre catu mai stau rusii in tiera; dara in timpi normali nu facu nimicu. Lasu ca in ambele parti ale Romaniei s'au infientiatu mai multe fabrice de spiritu, dara poporulu din Romani'a nu bea in proportiune nici a 10-a parte pre catu beau populatiunile din tierile nostre.

Noi dorimu din adanculu sufletului ca afacerile Transilvaniei se ajunga in congresulu europénu; deca inse acelea aru fi tractate cu superficialitatea omeniloru dela „Kelet“, atunci comitele Andrassy aru lua de siguru unu respunsu, pe care nu i-ar veni se 'lu puna la oglinda. „Deca industria tieriloru occidentali bate si scoate pe industria austro-unguresca din toate piatile, caus'a principale este, ca in alte tieri capitalurile se dau celu multu cu

5%, era la noi cu 15 pana la 50%, pe langa care nu mai pote fi vorba de nici-o industria.“

Astadi e constatatu in tota Europ'a prin experientia de unu seculu intregu si cu mii de exemple din dilele nostre, ca toate fabricele si alte intreprinderi industriale, cate platescu la capitaluri imprumutate, interese mai mari ca 6%, mai curendu séu mai tardiu trebuie se cadia si se apuna fora nici-o mila si indurare. Apoi in Transilvani'a si Ungari'a se tiene prea fericitu ori-care va fi avendu bani luati imprumutu cu 10%. Regula generale care mai trece inca totu de onesta si gratiosa, amu potea se dicemu, ca este 12%, era de aci in susu merge in infinitu asia, in catu numai Ddieu se 'si faca mila de tiera. Cautati in scirile de la bursele Europei si ve convingeti astadi ca si in ern'a trecuta, candu se mai discutase acesta cestiune, ca in Angli'a capitalistii nu 'si potu eloca sutele loru de milioane nici cu 3%, ci le tienu morte. In Franci'a, Belgiu, Elveti'a se afla capitaluri sute de milioane cu 4 si 5%, numai nu pentru ungureni. Intieptii ministeriali dela „Kelet“ nu vedu cumu se intorcu in cerculu viciosu dicindu: Nu avemu bani; deci comitele Andrassy, congresulu europénu se ne deschida cale larga in tierile vecine, ca se ne aducemu bani de acolo. Dara cumu aveti se castigati voi acei bani! Furtulu si rapitul se pedepseste si acolo, deca nu cu furcile ca pe la noi, nesmintitu inse cu munca la saline (ad metalla, ad mineralia). Ca se le subjugati cu armele, nu ve lasa nici acelea popora, nici Europ'a. Ca se insielati, nu poteti, ca-ci acelea popora sunt fora nici-o asemenare mai de spiritu, mai destepete dela natura decatu toti Burta-verde ai vostrii ingrasati ca slanin'a ranceda, dedati a caletori in tota comeditatea, a nu pleca la drumu pana a nu bea cafeo'a ferbinte, a nu manca decatu supa si rasolu cu „sauce“, friptura si „cocu“, a nu dormi decatu pe pilota de pene si pe perini de puffu. Apoi domnisorule Janoska, comerciulu in resaritu nu se face nici dormindu, nici cu pung'a lata, dieu inse nici cu capitalulu luat pe 48% dela Herr Itzig Rubinstein. Preste acestea, cumu iti transportedi dta marfa dela voi pana la gar'a calei ferate? Cu cate doue martioge si cadieturi de cai secuiesci inhamati la carutiora de forma primitiva de inainte cu 1500 de ani, tocma cumu se vede pana in dio'a de astadi in tierile din Caucasu, ori cu nisce rupturi de boi

romanesci, mugitori de fome si sete, nemangaiati cu sare preste totu anulu, ca-ci de si calcamu pe sare in o parte mare a terei, dara e scumpa focu, si tieranulu nu mai are pe ce cumpara nici cu catu se 'si sare mamaliga. In acelasiu timpu sciti voi ce facu fabricantii si minarii europeni, speculantii si comisionarii? Isi au facute bucati de cali ferate a le loru, pe distantiele dela fabrica, magazinu, mina (baia) pana la gara, séu pana in cutare portu maritimu, séu de riu ce se versa in mare. Pana ce incarci tu pe carucenele tale ardeleni dela 10 pana la 50 cantarie celu multu, europenulu incarca si transporta in 2-3 ore cate una mie de cantarie, curatu numai cu atatea spese, cu catu ai incarcatu tu pe ardelenii tei tienuti pana astadi intru intunerecu si in umbr'a mortiei. Ar mai trebui se sciti si voi intieptii dela Clusiu celu pucinu atata, ca mai multi articlii de marfi, caroru nu le strica umediela contrasa din apele marei, precumu este ferulu cruđu, sticlari'a, petrari'a etc. se transporta chiaru din Angli'a pana la Galati-Brail'a, franco ca saburra, prin urmare proprietariulu marfei este scutitu de spesele chiriei la articlii de aceia. Asia europenii sunt in multime de casuri forte indestuliti, deca la productele si fabricatele loru le remane in punga chiria ca castigu curatu, fia pana la orice portu din marea egeica, marea negra séu dela Dunare. Capitalu eftinu, chiria nimicu, ce mai vrei? Mai vreu ceva. Eu ardelenu ori ungerenu sarantocu lucru cu capitalu de cate 10-20 de mii ca comerciantu séu industriariu; amu familia numerosa, pretindu prin urmare se am castigu curatu celu pučinu 20% preste interesele capitalulu strainu. Europenulu lucru cu sut'a si cu sutele de mii, ele prin urmare se pote indestula cu 5% castigu, ca-ci dela 100 de mii are 5000 dela 200 mii 10.000 si asia mai departe.

Si din toate acestea miserii se ne scotia congresulu?! Dara sciti dv. ce se vorbesce chiaru in dilele acestea despre Ungari'a si Transilvani'a pe la Congresulu din Berolinu? Mergeti de 'i ascultati. „Bola cea mai periculosa de care suferu Ungari'a si tierile adnexe, caus'a principale prin care ea s'a discreditatu definitivu in ochii staturiloru europeie este: Magiarismulu. Furiosa passione de a magiarisa pe immensa maioritate a locuitoriloru terei, atentatele necurmate asupra vietii nationale a slaviloru si romaniloru au strabatutu la audiulu Europei, au

Foisiora „Observatoriului“.

Canteculu gintei latine.

(Continuare si fine.)

Er texturile sunt urmatoarele:

Latin'a ginta e Regina
Intr'ale lunei ginte mari;
Ea porta in frunte-o stea divina,
Lucindu prin timpii secolari.
Memirea ei totu inainte
Maretiu indrepta pasi sei;
Ea merge-in capulu altoru ginte,
Versandu lumina in urm'a ei.

Latin'a ginta'i o vergina
Cu farmecu dulce, rapitoru;
Strainu in cale'i se inclina
Si pe genunchi cade cu doru.
Frumosa, via, zimbitoru,
Suptu ceriu seninu, in aeru caldu,
Ea se mireza'n splendidu sora,
Se scaldă in mare de smarald.

Latin'a ginta are parte
De-ale pamentului comori,
Si multu voiosu ea le imparte
Cu cele-lalte-a ei surori.
Dar' e teribila in mania,
Candu bratiulu ei liberatoru
Lovesce in crud'a tirania
Si lupta pentru alu ei onora.
In diu'a cea de judecata,
Candu, fačia in ceriu cu Domnulu santu,
Latin'a ginta va fi-intrebata:
Ce ai facutu pe acestu pamentu?
Ea va responde susu si tare:
„O! Dómne, in lume catu amu statu,

„In ochii sei plini de admirare
„Pe tine te-amu reprezentatu!“

La latina stirpe è regina
Intra le grandi stirpi del mondo.
Essa porta in fronte una stella divina
Rilucendo tra i tempi secolari.
Il destino sempre innanzi
Magnificamente dirige i passi de lei.
Essa marcia in capo ad altre stirpi
Versando luce sulle proprie orme (dietro di sé).

La latina stirpe è una vergine
Dallo incanto dolce, rapitore.
Lo straniero in faccia a lei s'inchina
Ed a ginocchi cadé adorando.
Bella, vivace, sorridente,
Sotto cielo sereno, nell'aere caldo,
Essa si specchia allo splendido sole,
Si bagna in mare di smeraldo.

La latina stirpe ha (buona) parte
Dei tesori della terra,
E molto volentieri essa li divide
Colle altre (di lei) sorelle.
Ma è terribile nell'ira
Quando il suo braccio liberatore
Colpisce la cruda tirannide
E lotta pel proprio onore.

Nel giorno di quel giudizio,
Quando, nel cielo, in faccia al Signor santo,
La latina stirpe fia interrogata:
„Che ha fatto sopra questa terra?“
Essa risponderà alto e fermo:
„Oh! Signore, al mondo quanto vi sono stata,
„Ai suoi occhi pieni di ammirazione
„(gli è) te (che) ho rappresentatu!“

La race latine est reine
Parmi (entre) les grandes

Elle porte sur le front une étoile divine
Qui luit (luisant) à travers les temps séculaires.
Le destin, — toujours en avant, —
Dirige ses pas d'une manière grandiose.
Elle marche à la tête des autres races
En versant la lumière sur sa trace (derrière elle.)

La race latine est une vierge
Au (avec) charme, doux, ravissant.
L'étranger en face d'elle s'incline
Et a genoux tombe avec un désir mêlé de regret.
Belle, vive, souriante,
Sous le ciel serein, dans l'air chaud,
Elle se mire au soleil splendide,
Elle baigne dans une mer d'émeraude.

La race latine a (sa) part
Des trésors de la terre,
Et bien (beaucoup) volontiers elle les partage
Avec ses autres sceurs (avec les autres de ses sceurs.)
Mais elle est terrible en (sa) colère
Quand son bras libérateur
Frappe la cruelle tyrannie,
Lutte pour son honneur.

Au jour de ce jugement
Quand au ciel, en face du Seigneur saint,
La race latine sera interrogée:
„Qu'a-t-elle fait sur cette terre?“
Elle répondra haut et ferme:
„Oh! Seigneur, au monde tant que je suis restée,
„A ses yeux pleins d'admiration
„C'est toi que j'ai représenté!“

Urméza apoi 27 „notes explicatives“ despre originea, derivarea, însemnarea si pronunsierea mai multoru cuvinte din textulu romanu. In fine inc'odata textulu romanu, de desubt cu orthografia francesă pentru înlesnirea cetirei lui din partea francesiloru. Brosiur'a contine optu fecie, plus invelitoare si este tiparita: „tipografia di propaganda.“
Textulu romanu este scrisu cu orthografi'a

